

PUSHBACKS januar-jun 2021

Monitoring izveštaj sa severnih i zapadnih granica Srbije

APC/CZA

ASYLUM PROTECTION CENTER
CENTAR ZA ZAŠTITU I POMOĆ TRAŽIOCIIMA AZILA

PUSHBACK KAO NOVA NORMALNOST

Prva polovina 2021. godine verno oslikava trendove koji su nastali tokom prethodnih godina, a kada je reč o nezakonitom proterivanju izbeglih ljudi¹ preko granica ili „pushbackovima“. Isti trendovi su posebno potvrđeni kao praksa u 2020-oj godini², a promene koje su zapažene u tom smislu u prvoj polovini 2021. godine se uglavnom tiču povećanog intenziteta, učestalosti i stepena kršenja ljudskih prava izbeglih lica, a posebno kada je u pitanju sama praksa i način sprovođenja *pushbackova*. Ilegalno i najčešće nasilno guranje izbeglih ljudi nazad u susednu zemlju odakle su ušli, se ustalilo na gotovo svim granicama koje Srbija deli sa susednim državama od čega nisu izuzetak ni južne granice³. „Lančano proterivanje“ je prestalo da iznenađuje i takođe postalo redovna praksa, mahom iz Slovenije, preko Hrvatske, pa do Srbije.⁴

Odabrana taktika odvratanja ljudi od migriranja duž Balkanske rute dodatno je obogaćena različitim vidovima nasilja, od zastrašivanja, preko uništavanja svojine, do prebijanja, utičući na porast izloženosti izbeglih ljudi nasilju i zlostavljanju do te mere da gotovo da nema osobe koja nasilno ponašanje nije iskusila tokom migracije Balkanskom rutom i migratornim putevima kroz Srbiju. Nacionalna praksa upravljanja migracijama se takođe oslanja na fizičko, a neretko i nasilno, odvratanje ljudi od ulaska i zadržavanja u Srbiji, ali i na odvratanje od migriranja preko srpskih granica u EU.

¹ Migranata, tražilaca azila, izbeglica i svih drugih ljudi koji su u nevolji napustili dom i na legalan ili iregularan način stigli u Srbiju

² Više informacija o praksama pushbackovanja u severnu Srbiju tokom 2020. godine mogu se naći u APC/CZA publikaciji „Pushbacks 2020, Monitoring izveštaj sa severnih granica Srbije“, dostupno na <https://www.azilsrbija.rs/wp-content/uploads/2021/05/PUSH-BACKS.pdf>

³ Više informacija o pushbackovima iz Srbije u druge zemlje se mogu naći u APC/CZA publikaciji „Southern camps and pushbacks 2020, Monitoring izveštaj sa južnih granica Srbije“, dostupno na <https://www.azilsrbija.rs/wp-content/uploads/2021/07/Pushbacks-South-2020.pdf>, kao i publikaciji „Monitoring izveštaj sa južnih granica Srbije – prva polovina 2021“, <https://www.azilsrbija.rs/category/publikacije/>

⁴ Iskustva i svedočenja izbeglih ljudi koja borave u prihvatnim centrima i otvorenim lokacijama u Šidu, Adaševcima, Principovcu i okolini, govore o svakodnevnoj praksi lančanih pushbackova iz Slovenije, kada ljudi uprkos izražavanju namere da traže azil u Sloveniji bivaju vraćeni u Hrvatsku, a potom iz Hrvatske, često uz prekomernu upotrebu sile, u Srbiju, ili u Bosnu i Hercegovinu.

U okviru projekta „Monitoring and improving asylum and migrant practices along border areas and in local communities across Serbia“ podržano od FOSI - Instituta Fondacije za otvoreno društvo u saradnji sa OSIFE Fondacijom za otvoreno društvo.

Uslovi prihvata često ne zadovoljavaju ni egzistencijalne minimume, dok su u nekima i povećani rizici od nasilja, kako među korisnicima, tako i od strane rukovodilaca centara. Prisilno premeštanje izbeglih ljudi koji borave na otvorenom, u blizini centara i urbanih sredina duž granice, u prihvatne centre na jugu Srbije, intevizirano u prvoj polovini 2021. godine, se pokazalo kao jedna od metoda fizičkog odvratanja ljudi sa EU granica, ali i metoda zastrašivanja i kažnjavanja onih koji već borave u nekom od drugih centara.⁵

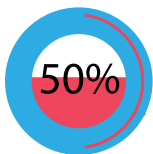
U ovom dokumentu, predstavljena su saznanja severne kancelarije Centra za zaštitu i pomoć tražiocima azila (APC/CZA), sa sedištem u Subotici, do kojih se došlo tokom monitoringa kršenja ljudskih prava izbeglih duž granica sa Mađarskom, Hrvatskom i Rumunijom tokom prvih 6 meseci 2021. godine. Pored toga, posebni osvrt je na prihvatu i tretmanu izbeglih ljudi u prihvatnim centrima (PC) u Subotici, Somboru, Kikindi, Adaševcima, Principovcu i Šidu, kao i onih koji borave van centara. Sve informacije, i zaključci predstavljaju proizvod terenskih zapažanja i intervjuva službenika APC/CZA sa izbeglima na terenu, a tokom kojih su izbegli svedočili o svom iskustvu.

TRENDVI

Tokom terenskih poseta timova severne kancelarije APC/CZA, realizovanih duž severnih granica Srbije sa Mađarskom, Hrvatskom i Rumunijom, u oblastima Subotice, Horgoša, Kelebije, kao i Kikinde, Majdana, Rabe, Srpskog Krstura, Sombora, Bajmoka, Banatskog Aranđelova, Novog Kneževca, Kanjiže, na prostoru opštine Šid, Adaševaca, Principovca, itd., razgovarano je sa izbeglima koji borave kako u prihvatnim centrima, tako i na ulici, u napuštenim objektima, skvotovima, neformalnim naseljima u šumarcima i na drugim mestima, i prikupljena su njihova svedočanstva na osnovu kojih su uočeni određeni trendovi i prakse u pogledu uslova smeštaja i prihvata, bezbednosti, *pushback-ova*, fizičkog i psihičkog nasilja, oduzimanja i uništavanja lične imovine.

SMEŠTAJ I PRIHVAT

Izbegla lica duž severnih granica Srbije sa Hrvatskom, Mađarskom i Rumunijom borave u prihvatnim centrima u Subotici, Somboru, Kikindi, Šidu, Adaševcima i Principovcu, ali i u privatnom smeštaju, kao što je to slučaj u Somboru, i na otvorenom u šumarcima, šatorima i skvotovima oko prihvatnih centara i u sličnim neformalnim naseljima u pograničnom području oko granica, od Sombora, preko Kelebije, Subotice, Horgoša na granici sa Mađarskom, kao i u neformalnim naseljima u pograničnom pojasu od Majdana i Rabe do Vršca na granici sa Rumunijom.

Do 50% od ukupnog broja izbeglih ljudi na severu Srbije boravi **van i oko** prihvatnih centara, u šumama, skvotovima, neformalnim naseljima.

Ukupan broj ljudi duž srpskih severnih granica se u svakom trenutku kretao dnevno između 2000 i 3000 izbeglih, od kojih je uglavnom polovina boravila van prihvatnih centaraje, iako je procena da je kroz Srbiju prošlo više od 27 000 ljudi u prvih šest meseci 2021. godine. Kapaciteti prihvatnih centara su različiti i prema zvaničnim statistikama Komesarijata za izbeglice i migracije⁶ za granično područje prema Mađarskoj i Rumuniji ukupno iznose 1295 mesta (PC Subotica – 280, PC Sombor – 495, PC Kikinda – 520), dok je u njima neretko smeštano i više ljudi.⁷ Prosečno vreme zadržavanja izbeglih je u ovom delu Srbije, na teritoriji Bačke i Banata iznosilo do 2 meseca.

Kada je u pitanju zapadna granica Vojvodine prema Hrvatskoj, zvanični smeštajni kapaciteti prihvatnih centara na području Srema iznose 1705 (PC Šid - 205, PC Principovac – 500, PC Adaševci – 1000) i uglavnom nisu bili u potpunosti popunjeni. Broj ljudi koji je boravio van centara je dosta manji u odnosu na granične oblasti prema Mađarskoj i Rumuniji, i procenjuje se da se oko 100 ljudi dnevno nalazilo u pograničnom području u šumama, skvotovima i drugim neformalnim naseljima na teritoriji Srema.

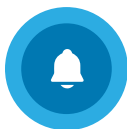
⁵ Uprave centara su izbeglim licima stavljale u izgled prebacivanje u kamp u Preševu kao vid pretnje i sankcije za nepoštovanje pravila i naredbi koje su im zadavali, a realizacija takvih pretnji je najmanje jednom i dokumentovana kada su izbegli smešteni u Centru za azil u Tutinu prebačeni u Prihvatni centar u Preševu.

⁶ Jedini javno dostupni profili centara kojima rukovodi Komesarijat za izbeglice i migracije u 2021. godini su profili dostupni za mesec maj i pružaju zvanične informacije o smeštajnim kapacitetima, broju i profilu korisnika smeštenim u njima (pol, uzrast i zemlja porekla), o parametrima koji se tiču uslova prihvata i uslugama u okviru centara. Dostupno na <https://kirs.gov.rs/media/uploads/Site%20Profiles%20May%202021.pdf>

⁷ Ilustrativan je primer prihvatnog kampa u Somboru, u kome je u području neposredno do centra boravilo i do 1000 ljudi

Sombor se izdvojio kao *hot spot* za izbeglice uglavnom arapskog porekla. U prihvatnom centru, privatnom smeštaju, kao i šatorima oko prihvatnog centra i šumi pored kampa, procenjuje se da boravi i do **1500 ljudi** u svakom trenutku.

U junu 2021. godine uočava se **porast broja dece** arapskog porekla **uzrasta 6-12 godina** koja putuju **bez roditelja**, sa odraslima koji se predstavljaju kao njihovi rođaci ili starija braća, a koja borave u šatorima ispred ograde prihvatnog centra u Somboru, u koji im nije dozvoljeno da uđu. Nemaju nikakav pristup bilo kom obliku zaštite, niti su uprave kampa reagovala na bilo koji način.

Uslovi u prihvatnim centrima na području cele Vojvodine, variraju od zadovoljavanja minimalnih egzistencijalnih standarda, kao što je to slučaj u PC Subotica, do veoma loših i nehumanih uslova poput onih u PC Sombor. Žalbe se uglavnom tiču izuzetno niskog, gotovo nepostojećeg, nivoa higijene samog centra i uslova za održavanje lične higijene. Tako, izbeglice smeštene u PC Sombor, PC Adaševci i PC Principovac, ističu da nema dovoljno toaleta i tuševa koji su u funkciji, nema tople vode, retko ili uopšte ne dobijaju sredstva za održavanje higijene. U PC Adaševci se žale na neprijatne mirise čebadi koje dobijaju na korišćenje, dok u PC Principovac nema dovoljno čebadi za sve korisnike. Kao jedna od posledica ovakvih uslova smeštaja primećen je i porast infekcija, posebno u PC Sombor, gde izbegli navode i da nemaju odgovarajuć pristup zdravstvenoj zaštiti s obzirom na nedovoljan broj lekara koji, kako kažu, dežuraju u centru svakog dana po svega 2 sata. Osim u prihvatnom centru Subotica, COVID zaštita je u drugim prihvatnim centrima nedostupna. Takođe, zabrinjavajuće je da smešteni u prihvatnim centrima Sombor i Principovac navode da nemaju pristup pijaćoj vodi, a da su količina i kvalitet hrane, kao i u prihvatnom centru Adaševci, nedovoljni.

BEZBEDNOST

Osim uobičajavanja prakse *pushbackova* od strane policija susednih zemalja – Hrvatske, Mađarske i Rumunije, stiče se utisak da se uobičajava i „normalizuje“ široko rasprostranjeno nasilje koje izbeglice doživljavaju dok borave u Srbiji. Tretman od strane službenika Komesarijata za izbeglice i migracije u prihvatnim centrima je bezrazložno grub, ponižavajući, agresivan, a neretko uključuje i elemente prisile i ucene, uglavnom sa pretnjama izbacivanja iz centara. U kombinaciji sa izuzetno lošim uslovima života i smeštaja, to je u nekim slučajevima dovelo i do porasta tenzija među korisnicima smeštaja i češćih međusobnih konflikata.

Posebno zabrinjavajuć je tretman izbeglih lica od strane lokalne policije sa kojom imaju kontakt u lokalnoj sredini gde borave u prihvatnim centrima, u drugim urbanim sredinama u kojima se kreću, ili sa kojom imaju kontakt u pograničnom području. Primećeno je iz svedočenja izbeglih da lokalna policija češće nego ranije vrši nasilje koje se realizuje kroz prebijanje, zastrašivanje, a neretko i oduzimanje novca izbeglim licima. Stiče se utisak da ovakvo ponašanje ima tri cilja – uskraćivanje slobode kretanja izbeglim licima u urbanim sredinama i primoravanje na vraćanje u prihvatne centre, uništavanje neformalnih naselja kao vid alternativnog smeštaja i prisilno odvođenje u prihvatne kampove koji se nalaze mahom na jugu Srbije, kao i uzimanje novca od izbeglih lica od strane pojedinaca iz policijskih patrola, a kako bi ih pustili da borave u pograničnom području.

U prvom slučaju, kada je policija primenjavala nasilje kako bi im uskratila slobodu kretanja u urbanim sredinama, izbegli koje borave u PC Subotica navode da ih je policija često zaustavljala kada su odlazili ka gradu i da ih je prisilno vraćala u centre. Tom prilikom policajci su povremeno koristili silu i vršili fizičko i psihičko nasilje, o čemu su pored izjava izbeglih svedočili i službenici APC/CZA na terenu.

APC/CZA terenski tim je svedočio prekomernoj upotrebi sile kada je grupa izbeglih koja je izbačena iz PC Subotica zaustavljena od strane policije na putu ka gradu. Policajci su izašli iz službenog kombija, počeli da viču i da šutiraju jedno lice u glavu. Nakon toga su se vratili u kombi, a izbeglice su pobege preko njiva. (03.03.2021., Subotica)

Kada je u pitanju uništavanje neformalnih naselja i drugog alternativnog smeštaja u kojima izbegla lica borave na otvorenom, lokalna policija prema svedočenju izbeglica redovno obilazi iste tačke i nekoliko uglavnom istih policijskih službenika teraju ljude sa tih lokacija i iz istog alternativnog smeštaja. Tom prilikom povremeno koriste silu, tuku izbeglice, šutiraju hranu, uništavaju lične stvari i improvizovana skloništa. U retkim situacijama isti policajci su mahali i pištoljima sa ciljem da zaplaše prisutna izbegla lica, a prema svedočenju izbeglica koje su bile vidno uznemirene i uplašene. Pored toga, tokom celog izveštajnog perioda, a posebno intenzivno u prvim mesecima 2021. godine, sprovedene su sistemske akcije Komesarijata za izbeglice i migracije i lokalne policije, sa ciljem prebacivanja izbeglih lica sa severa na jug Srbije, pre svega u oblast Preševa. Naime, izbeglice koje su boravile van prihvatnih centara u pograničnim oblastima Vojvodine

prisilno su odvođene autobusima na jug, uglavnom u prihvatni centar u Preševu. Ovakve akcije su se sprovodile najviše u okolini Subotice, Sombora, ali i u područjima na granici sa Hrvatskom, nešto manje u graničnim područjima sa Rumunijom, ali i na području samog grada Beograda.⁸

Prema svedočenju izbeglih, u nekim situacijama, pojedini policijci su oduzimali novac izbeglicama u vidu mita za „propuštanje da nastave dalje“. To se uglavnom dešavalo na području Palića, Kelebije i Horgoša. U nekoliko svedočanstava, izbegla lica navode čak i tarife, te su prema svedočenju izbeglica, oni pojedinim policajcima davali između 10 i 20 evra kako bi ih pustili da odu na „preskakanje ograde“.

PUSHBACKOVI

Trendovi vezani za *pushbackove*, koji su uspostavljeni tokom 2020. godine su i dalje prisutni, a neki od njih dodatno učvršćeni i u prvoj polovini 2021. godine i vezani za prisustvo vojske, različite metode vršenja nasilja, pushbackove ljudi koji nisu ranije boravili u Srbiji, pushbackovanje porodica, uništavanje imovine. Struktura *pushbackovanih* izbeglih lica odražava strukturu izbeglih u Srbiji, a blagi pad žena i porodica koje su *pushbackovane* se može objasniti sve većim brojem rizika i većom rasprostranjenošću nasilja koje se dešava na srpskim severnim granicama. Kada su u pitanju zemlje porekla, postoji trend porasta pushbackovanih izbeglih lica poreklom iz Sirije, koji su u prvoj polovini 2021. godine, u populaciji izbeglih u Srbiji činili i **više od 12%**. I dalje, najveći broj pushbackovanih lica je poreklom iz Avganistana, koji su tradicionalno najbrojnija grupa izbeglica, sa učešćem od preko 45% u ukupnom broju izbeglih lica u Srbiji⁹. Frekventnost *pushbackova* i prisutnost nasilja je na sve tri granice generalno ista, s tim što se u određenim mesecima može govoriti o nešto nasilnijem ponašanju određene konkretne granične policije. Tako, u prva dva meseca ove godine nasilje je najređe bilo prisutno od rumunske granične policije, da bi u junu rumunska policija primenjivala najbrutalnije nasilje, dok je nasilje od hrvatske granične policije gotovo sve vreme podjednako prisutno na visokom nivou.

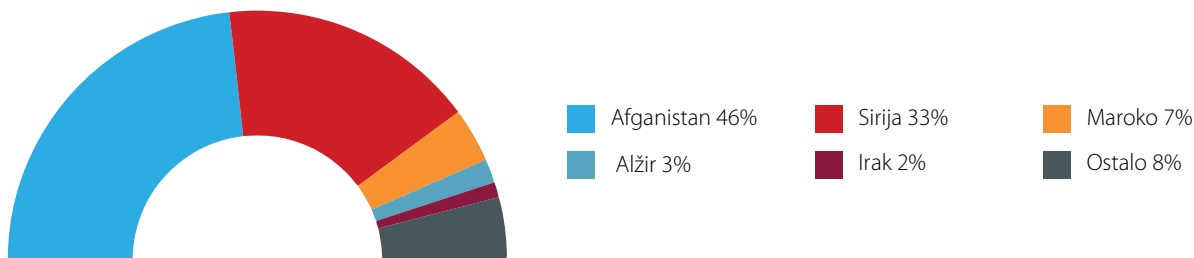

U prvoj polovini 2021. godine od strane službenika APC/CZA zabeleženo je **527 pushbackova** iz Mađarske, Hrvatske i Rumunije, dok se procenjuje da se u proseku oko 200 ljudi svakodnevno gura natrag u Srbiju.

Svaka osoba sa kojom je razgovarano, a koja je pokušala da nastavi dalje je makar jednom bila vraćena u Srbiju, dok je većina imala to iskustvo **u proseku 2 puta**, manji broj njih 10 do 15, a **najveći broj pushbackova** koji je je jedna osoba doživela je i do **30 puta**.

Analizirajući podatke o zemljama porekla intervjuisanih pushbackovanih izbeglih lica, zaključuje se da su gotovo podjednako zastupljene izbeglice iz arapskih zemalja (najpre Sirije, zatim Maroka, Alžira, Iraka, Palestine, Tunisa, Egipta) i iz Avganistana, dok su ostale zemlje iz kojih intervjuisani pushbackovani ljudi dolaze Iran, Pakistan, Indija, Bangladeš, Eritreja, Senegal, itd.

⁸ Ilustrativan je primer prihvatnog kampa u Somobru, u kome je u području neposredno do centra boravilo i do 1000 ljudi

⁹ Prema podacima Centra za zaštitu i pomoć tražiocim azila, ukuno je više od 27 000 izbeglih ljudi ušlo u Srbiju u prvoj polovini 2021. godine, dok broj žena i dece činio manje od 15% svih. Najveći broj izbeglih lica je bio poreklom iz Avganistana (oko 45%), Pakistana (oko 14%), Sirije (12%), Bangladeša (5%), Iraka (oko 2), dok je preostalih oko 20% ljudi poreklom iz zemalja Magreba, Zapadne Afrike, Bliskog i Srednjeg Istoka. U svakom trenutku je u Srbiji bilo više od 5000 izbeglih (migranata, izbeglica, tražilaca azila), od kojih je po pravilu ne više od 4000 ljudi bilo smešteno dnevno po prihvatnim i azilnim centrima. U istom periodu, 600 osoba je uspelo da izrazi nameru da traži azil u Srbiji, od kojih (49%) poreklom iz Avganistana, 10% poreklom iz Bangladeša, 9% poreklom iz Sirije, 7% poreklom iz Pakistana, 3 % poreklom iz Palestine, 2% poreklom iz Irana, 2% poreklom iz Iraka, 2% poreklom iz Burundija i 22% ostalih poreklom iz Jemena, Somalije, Kube, Indije, Severne i Zapadne Afrike i sa Bliskog Istoka.

Kada su u pitanju pol i uzrast *pushbackovanih* izbeglih lica, statistike mahom oslikavaju trendove od prethodne godine. Većinu čine muškarci samci, uz blagi porast broja maloletnika bez pratnje, koji sada čine 27% svih ilegalno gurnutih nazad u Srbiju. Broj žena koje su doživele *pushback* je opao, što je u skladu i sa blagim padom ukupnog broja žena koje migriraju i koje u prvoj polovini 2021. godine čine nešto više od 5% svih izbeglih. Isto tako, pad broja *pushbackovanih* žena govori o tome da one biraju sigurnije i uspešnije načine krijumčarenja. U prvoj polovini 2021. godine primetan je i blagi pad u broju porodica koje su doživele nasilno vraćanje u Srbiju, a koje u najvećem broju slučajeva i dalje dolaze iz Sirije i Iraka. Razlog tome je činjenica da sve manje pokušavaju rizične prelaske granica preko ograde i što putuju sigurnijim načinima i rutama uz uključivanje skupih krijumčarskih lanaca.

71%

2%

27%

2%

Alarmantno je da je ove godine gotovo svaka *pushbackovana* osoba sa kojom su APC/CZA službenici stupili u kontakt prijavila neki vid nasilja tokom guranja natrag u Srbiju, što predstavlja porast za gotovo 50% u odnosu na prethodnu godinu, kada je 67% intervjuisanih *pushbackovanih* izbeglica preživelo nasilni *pushback*.

FIZIČKO NASILJE

Najčešće prijavljivano fizičko nasilje je: šamaranje, udaranje pesnicama i pendrecima po ekstremitetima, najčešće nogama i rukama, ali i po leđima, šutiranje i gaženje. U pojedinim slučajevima prijavljeno je i korišćenje drugih predmeta tokom nanošenja fizičkih povreda, kao što su debele grane, bičevi, batine i drugo. Uz prebijanje od strane mađarske, hrvatske i rumunske policije, prijavljivani su i napadi i ugrizi od strane policijskih pasa, uglavnom po ekstremitetima, ali u nekim slučajevima i po torzou.

Psihičko nasilje

Uz fizičko nasilje, često je bilo prisutno i psihičko nasilje u vidu: vređanja, zastrašivanja vikom, huškanjem pasa, pokazivanjem i uperivanjem vatrenog oružja u izbegle, pucanjem iz vatrenog oružju u vazduh. Posebno degradirajuće i okrutne prakse psihičkog nasilja i mučenja su uključivale: prisile da kleče, čuče, ili leže na stomaku u vodi po više sati i bez pomeranja, skidanje i uništavanje odeće i obuće, te primoravanje izbeglih da se vrate u Srbiju samo u donjem vešu i bosu.

Oduzimanje i uništavanje lične imovine

Oduzimanje i uništavanje lične imovine je najčešće uključivalo oduzimanje i uništavanje mobilnih telefona, oduzimanje novca, uništavanje hrane, odeće i obuće.

MAĐARSKA GRANICA

U Mađarsku izbeglice ulaze u okolini Subotice, Horgoša, Kelebije, ali i u okolini Bajmoka, Tavankuta, Sombora i Bačkog Brega.

S obzirom da duž cele granice postoji oграда visoka 4 metara, izbeglice je prelaze pre-skakanjem, pravljenjem rupa ili tunela i provlačenjem kroz ili ispod ograde, ali i prelažen-jem (čak i preplivavanjem) reke Tise.

Procenjuje se da je dnevno i preko 300 ljudi prelazilo granicu sa Mađarskom, a da je dnevno pushbackovano iz Mađarske u Srbiju i do 250 ljudi. U proseku se dnevno u graničnom pojasu sa Mađarskom nalazi oko 1000 ljudi koji pokušavaju da pređu granicu, na ukupno 11 lokacija od Sombora do Majdana.

Izbeglice poreklom iz Avganistana najčešće pokušavaju da pređu granicu u okolini Subotice, Horgoša i Kelebije, dok druga velika grupa, izbeglice iz Sirije i drugih arapskih zemalja, najčešće to čine u okolini Sombora, odnosno Bačkog Brega.

Primećeno je da u prvoj polovini 2021. godine izbeglice sve frekventnije pokušavaju da preskoče ogradu koristeći merdevine, kada često dolazi do padova, te se uočava povećan broj uganuća, preloma i drugih povreda nogu i stopala. Takođe, sve više porodica poreklom iz Sirije prelazi u Mađarsku čamcima preko Tise, što trenutno predstavlja najskuplji i najređi način nastavka migracije, sa manjim rizikom od *pushbacka*.

Pored guranja izbeglih koji su ušli u Mađarsku iz Srbije, dešava se i da oni koji su u Mađarsku ušli iz Rumunije budu *pushbackovani* u Srbiju.

A.J., 21 godina, poreklom iz Sirije, naveo je kako je uhvaćen kada je sa grupom iz Rumunije ušao u Mađarsku. Nakon što ih je policija fotografisala i uzela lične podatke, oduzeli su im telefone. Potom im je naređeno da se peške vrate do granice sa Srbijom. Za to vreme, mađarski policajci su ih pratili u službenom vozilu i svaki put kada su zastali da se odmore, policajci su zaustavljali auto i izlazili da ih udare i nateraju da nastave dalje da hodaju, više sati bez zaustavljanja, sve do Horgoša. (26.04.2021., Horgoš)

Procedura ustaljena tokom prethodne godine, bez obzira da li je *pushback* nasilan ili ne, koja uključuje evidentiranje (pregledanje dokumenata ukoliko ih poseduju, uzimanje ličnih podataka, povremeno i uzimanje otisaka prstiju), snimanje videa i fotografisanje, proširena je i na evidentiranje kodova mobilnih telefona izbeglih.

Mađarska vojska koja je u 2020-oj godini bila najpre prisutna u okolini rečnog dela granice, u predelu Kanjiže, se sada u mnogo većem broju i češće nalazi u prostoru između dve „žilet“ ograde.¹⁰ Prema izjavama izbeglih, vojska primenjuje silu, prebija i uništava imovinu, a potom uhvaćena lica predaje policiji koja ih fizički odvodi do prelaza u ogradi i gura natrag u Srbiju.

A.B., 22 godine, poreklom iz Maroka, je ispričao kako je prilikom prelaska granice sa Mađarskom uhvaćen od strane mađarske vojske zajedno sa još 4 osobe, u prostoru između dve ograde. Nateran je da leži na stomaku, licem okrenutim ka zemlji raširenih ruku. Osetio je kako mu jedan od vojnika čizmom gazi i pritiska glavu, kao i udarce palicama po leđima i nogama. Sve vreme dok su tukli A.B. i ostatak njegove grupe, vojnici su vikali i nazivali ih teroristima. Kad su završili, rečeno im je da izvade telefone, koje su vojnici uništili gaženjem, a potom su pozvali mađarsku policiju koja ih je odvela do prolaza u ogradi i gurnula nazad u Srbiju. (07.06.2021. Horgoš)

U izjavama o *pushbackovima* iz Mađarske u prvoj polovini ove godine dominira fizičko nasilje u vidu prebijanja šutiranjem, udaranja pesnicama i pendrecima po grudima, leđima i ekstremitetima, neretko i po glavi.

¹⁰ Mađarska je 2015. godine izgradila ogradu duž granice sa Srbijom, obrazlažući svoj postupak potrebom za sprečavanjem ilegalne migracije. Ograda koja je 4 metra visoka i 175 kilometara duga, se sastoji iz zapravo dva reda konstrukcije i žice, sa termovizijskim kamerama i optičkim kablovima koji signaliziraju dodir same žice, a između kojih je prazan prostor za terenska vozila mađarske vojske i granične policije. Na pojedinim mestima postoji i razglas preko kojeg se puštaju upozorenja na srpskom, engleskom, farski, arapskom i urdu jeziku.

Grupa od 15 osoba, uzrasta od 15 do 21 godine, poreklom iz Avganistana, opisala je kako su prethodnog dana uhvaćeni prilikom pokušaja da pređu granicu sa Mađarskom, ogradu u okolini Kelebije. Svi, čak i maloletnici, su udarani i šutirani od strane mađarske policije pre nego što su gurnuti nazad u Srbiju. (06.05.2021., Subotica, železnička pruga)

Uz prebijanje, učestala je i upotreba pasa. Za razliku od prethodne godine, kada su psi mahom korišćeni za zastrašivanje, u prvoj polovini ove godine su psi puštani i huškani da ujedaju izbegle.

S.E., 35 godina, poreklom iz Sirije, opisao je svoje iskustvo pushbackovanja iz Mađarske pre nedelju dana. Kaže da ga je mađarska policija prvo tukla pendrecima, najpre po grudima, a zatim pustila pse da ga izujedaju po rukama i nogama. Nakon guranja u Srbiju u okolini Sombora, potražio je zdravstvenu pomoć u bolnici, gde su ga pregledali, previli rane i dali mu tetanus. Idalje oseća jake bolove u grudima. (09.02.2021., Sombor)

Prema saznanjima dobijenim od izbeglica smeštenih u PC Sombor i okolini, mađarski šator¹ u koji su ljudi prošle godine odvođeni i mučeni, je i dalje aktivan. Jedan od slučajeva torture mađarske vojske i policije u tom šatoru se, prema navodima intervjuisanih izbeglica, završio fatalno.

M.D., 36 godina, poreklom iz Sirije, smešten u prihvatnom centru Sombor odakle pokušava da pređe granicu sa Mađarskom i nastavi dalje, je ispričao za slučaj kada je čovek od 42 godine, poreklom iz Libana preminuo u bolnici u Somboru 24.02.2021. Kako navodi, on je bio uhvaćen od strane mađarske policije i odveden u šator gde su huškani psi da ga ujed. Jedan od pasa ga je ujeo za stomak. Po guranju natrag u Srbiju, Libanac, koji je dijabetičar, je usled zdravstvenih problema primljen u bolnicu u Somboru, u kojoj je 10 dana kasnije preminuo. (12.04.2021., Sombor)

Psihičko nasilje, čest pratilac fizičkog, je nastavilo sporadično da se događa, najpre u vidu vikanja, vređanja, ali i zastrašivanja, uglavnom korišćenjem pasa. Nešto kompleksniji vidovi psihičkog nasilja, koji uključuju i ponižavanje, maltretiranje, nehumano i degradirajuće ponašanje, su takođe zastupljeni, ali ređe u odnosu na 2020. godinu.

Grupa ljudi, uzrasta od 19 do 26 godina, poreklom iz Sirije, je podelila iskustvo pushbacka u okolinu Horgoša, od pre nekoliko dana. Kako su naveli, kada su uhvaćeni od strane mađarske policije, naterani su da po kiši 2 sata leže u blatu, okrenuti licem prema zemlji. (22.04.2021., Majdan)

Mađarska vojska i policija i dalje ne prave značajnu razliku između dece i odraslih, te se kroz dosta svedočanstava sa terena vidi da su maloletnici i te kako žrtve i fizičkog i psihičkog nasilja, pa i maltretiranja tokom *pushbackovanja*. To je posebno čest slučaj kada se radi o maloletnicima bez pratnje poreklom iz Avganistana, uzrasta između 14 i 17 godina, koji često pretrpe šamaranje, prebijanje pendrecima, šutiranje, zastrašivanje psima, teranje da kleče ili leže satima, itd. Posebno zabrinjavajuće u prvoj polovini 2021. godine je da je takva praksa zadesila i decu mlađeg uzrasta, ispod 14 godina.

A.M.B., 12 godina, poreklom iz Sirije, putuje sam sa grupom sunarodnika, roditelji su mu ostali u Hasaki. Uplašen, pokazao je rane od ugriza pasa i ispričao kako ih je zadobio par dana ranije kada je sa grupom ljudi uhvaćen od strane mađarske policije. (02.03.2021., Sombor)

E.A., 10 godina, poreklom iz Sirije, putuje sa starijim bratom, koji navodi da su, prošli put kada su bili pushbackovani, mađarski policajci išutirali i dečaka E.A., ne samo odrasle. (13.05.2021., Sombor)

¹ Komplex od nekoliko šatora pod kontrolom mađarskih vlasti, koji je postavljen na mađarskoj teritoriji, blizu tromeđe Mađarske, Srbije i Hrvatske, a otvoren po zatvaranju dva mađarska tranzitna kampa na granici sa Srbijom, Roszke i Tompa, 21. maja 2020. godine, a posle presude Evropskog suda pravde od 14. maja 2020. godine, kojim je naloženo zatvaranje istih kampova zbog kršenja osnovnih ljudskih prava lica koja su neosnovano bila pritvorena u istim kampovima na granici sa Srbijom.

RUMUNSKA GRANICA

U Rumuniju izbeglice ulaze u okolini Kikinde kao i sela Majdan i Rabe, a borave i u selima Srpski Krstur i Banatsko Aranđelovo. Uglavnom se radi o izbeglicama poreklom sa arapskog govornog područja, najpre poreklom iz Sirije i Iraka, Somalije i Magreba, dok se izbeglice iz Avganistana ređe opredeljuju za ovu rutu.

U prvoj polovini 2021. godine migracije na ovoj ruti su se intenzivirale, ali su i *push-backovi* postali učestaliji i nasilniji kao odgovor na njih.

Procenjuje se da dnevno minimum 50 ljudi pokuša da pređe granicu sa Rumunijom, potom čekajući i po nekoliko dana priliku da pređe dalje u Mađarsku, a ima dana kada i do 100 ljudi bude *pushbackovano*.

Iako je početkom godine primećeno smanjeno fizičko nasilje od strane rumunske granične policije, koja je uglavnom tada uništavala samo imovinu, najpre mobilne telefone, na proleće i leto 2021. godine je sve više i više izbeglih ljudi svedočilo o prebijanju i šutiranju.

M.A., 32 godine, poreklom iz Sirije, ispričao je kako je pushbackovan od strane rumunske policije. Naime, kada je uhvaćen od strane rumunske policije, stavljen je u auto i odvežen u malu policijsku stanicu. Tamo su ga četvorica policajaca pretukla šutirajući ga i udarajući ga pesnicama i pendrecima. Nakon toga su mu polomili telefon, uzeli 200 evra i sve dokumente iz Sirije koje je imao u rancu i gurnuli nazad u Srbiju, u okolini Majdana. Na teritoriji Srbije susreo se sa srpskom policijom od koje je zatražio pomoć jer nije mogao da stoji od jakih bolova. Međutim, policija je odbila da mu pomogne rekavši mu „Rumuni su te istukli, kod Rumuna treba da ides u bolnicu“. (03.06.2021., Sombor)

Uz fizičko nasilje, pojačano je i uništavanje imovine na dramatičan način – spaljivanjem stvari, ponekad čak i odeće.

Grupa od 30 izbeglica iz Sirije, uzrasta od 22 godine do 46 godina, navela je kako je dan ranije nasilno gurnuta iz Rumunije. Opisali su da su im uništeni telefoni, oduzet novac, a ostale stvari, rančevi i odeća, uključujući jakne, spaljeni na gomili. (07.04.2021. Majdan)

Psihičko nasilje je gotovo redovno prisutno u vidu vikanja, vređanja i psovanja od strane rumunske policije. Sporadično, ovo nasilje u kombinaciji sa fizičkim prerasta u zlostavljanje i izjvljavanje. Kao i prethodne godine, izbeglice su i ove godine opisivali službenika rumunske policije¹¹ koji je posebno okrutan, fizički i psihički zlostavlja, ponižava i zastrašuje ljude prilikom *pushbackovanja*.

O.M., 23 godine, poreklom iz Sirije, je podelio svoje iskustvo nakon što je zajedno sa grupom izbeglih lica uhvaćen od strane rumunske policije i gurnut u Srbiju. Kako kaže, policajci su im pretili upiranjem pištoljima u njih i naterali da kleknu, te su ih čizmama udarali u glavu. Među njima je bio i krupan policajac poznat po posebno okrutnim metodama izjvljavanja nad izbeglicama. Ovog puta je ispred njih oštrio granu od drveta nožem, da bi ih potom poređao u liniju i jednog po jednog šibao tom granom. Po rečima O.M. isti policajac je drugom prilikom uhvatio grupu ljudi među kojima je bio i maloletnik uzrasta 16 godina. Kada je uplašeno pitao šta će im uraditi, policajac mu je prišao i šutnuo ga u glavu. (14.06.2021., Majdan)

¹¹ U 2020.-oj godini kroz nekoliko svedočanstava spominjao se izrazito krupan i visok rumunski policajac, sa pirsingom, koji je veoma nasilan i okrutan, te je čak i nekoliko puta bičevao izbeglice bičem za konje.

HRVATSKA GRANICA

U Hrvatsku izbeglice ulaze iz Srbije u okolini Sombora (na tromeđi Srbije, Hrvatske i Mađarske) kao i u okolini Šida i Batrovaca. Granicu pokušavaju da pređu peške ili skriveni u vozu, kamionu, itd.

Pushbackovi iz Hrvatske u Srbiju često umeju da budu deo lančanih *pushbackova* iz Slovenije nazad, kao i da budu deo prakse guranja izbeglih lica u Srbiju iako iz Srbije isti nisu inicijalno ulazili u Hrvatsku, već su to činili iz Bosne i Hercegovine.

Pushbackovi idu i u suprotnom smeru, ukoliko izbeglice uđu u Hrvatsku iz Srbije, može se desiti da budu ilegalno gurnuti iz Hrvatske u BiH. Tako dolazi do svojevrsnog prinudnog kruženja izbeglih između ove tri zemlje.

Procenjuje se da je dnevno najmanje između 300 i 400 ljudi aktivno pokušavalo da pređe granicu sa Hrvatskom na više od 5 lokacija duž granice, a da je u nekim slučajevima iz Hrvatske u Srbiju bilo dnevno *pushbackovano* i do 100 ljudi.

U svedočanstvima intervjuisanih izbeglih lica dominira svedočenje o fizičkom nasilju u vidu udaranja pendrecima, šamaranja i šutiranja od strane hrvatske policije. U pojedinim slučajevima uočava se namera da se osoba ozbiljnije povredi i da joj se time fizički onemogući dalje kretanje. Ono što je primećeno kao trend jeste da se, za razliku od drugih granica gde se nasilje dešava na bilo kojoj tački teritorije, u Hrvatskoj izbegli prebijaju pošto budu doveženi na samu granicu, neposredno pre guranja u Srbiju.

Već ustaljeno oduzimanje i uništavanje telefona, druge imovine i novca je dodatno upotpunjeno uništavanjem odeće i psihičkim nasiljem u vidu ponižavanja ljudi, koji su terani da skinu svu odeću osim donjeg veša, uključujući i obuću, te su goli i bosii gurani nazad u Srbiju.

A.A., 21 godina, poreklom iz Avganistana, je opisao svoje iskustvo pushbackovanja iz Hrvatske, kada je uhvaćen zajedno sa grupom sa kojom je putovao, u okolini Batrovaca. Hrvatska policija je celu grupu ubacila u službeno vozilo, koje ih je odvezlo do granice sa Srbijom. Nakon izlaska iz vozila policija je počela da viče i da ih bije. Naterani su da skinu obuću, a uz verbalne pretnje i odeću. Potom im je naređeno da kleknu i da drže ruke iza glave. Neki od njih su dobili udarac pendrekom po leđima. Na kraju su uz viku primorani da pređu na srpsku teritoriju, gde su se, bez odeće i obuće, samo u donjem vešu, vratili u kamp Adaševce u kojem su ranije boravili. (27.05.2021., Adaševci)

Kada su u pitanju *pushbackovi* hrvatskih vlasti u trouglu Srbija-Hrvatska-BiH ili BiH-Hrvatska-Srbija, primećeno je da ako izbeglice stignu do Zagreba, postoji velika verovatnoća da ih hrvatska policija ilegalno gurne u BiH, dok ako su uhvaćeni na hrvatskoj teritoriji pre nego što stignu do Zagreba, gotovo po pravilu bivaju gurani u Srbiju, bez obzira iz koje su zemlje ušli u Hrvatsku.

A.G., 38 godina i M.G., 16 godina, otac i sin poreklom iz Avganistana, naveli su da su iz Bihaća ušli u Hrvatsku, gde su zajedno sa grupom drugih izbeglih lica uhvaćeni od strane hrvatske policije. Policija ih je sve tukla pendrecima, ne praveći razliku između odraslih i dece, te je tom prilikom M.G. dobio udarac po glavi. Nakon toga gurnuti su u Srbiju, u okolinu Šida. (10.06.2020., Šid)

Guranje čitavih porodica natrag je takođe učestala praksa od strane hrvatske policije, o kojoj najčešće govore izbeglice iz Sirije smeštene u prihvatnom centru u Šidu. Prema njihovim navodima, hrvatska policija izbegava da vrši fizičko nasilje nad ženama i decom, već isključivo nad muškarcima, odraslim muškarcima ali i nad starijim maloletnicima kod kojih se ne može na prvi pogled sa sigurnošću utvrditi uzrast. Ipak, žene i deca svedoče istom nasilju, a žrtve su pak vređanja, vikanja i zastrašivanja tokom *pushbackovanja*.

Push-backs 2020, Monitoring izveštaj sa severnih granica Srbije

Copyright © 2021 Centar za zaštitu i pomoc tražiocima azila. Sva prava zadržana.

APC/CZA (Centar za zaštitu i pomoc tražiocima azila/Asylum Protection Center) je nevladina, neprofitna, nezavisna lokalna organizacija, specijalizovana za zaštitu tražilaca azila, lica koja su dobila azil, prognanih lica i lica koja su u nevolji migrirala u Srbiju. Osnovana je u decembru 2007. od grupe mladih profesionalaca koji su se bavili zaštitom izbeglica (pravnik, psihologa, pedagoga, politikologa i socijalnih radnika) sa stečenim iskustvom u zemljama EU, a sa zajedničkim ciljem zaštite osoba koje beže od progona, izgradnje i poboljšanja srpskog azilnog sistema, borbe protiv ksenofobije i predrasuda prema izbeglicama, rada na integraciji i rada na izgradnji dijaloga i interakcije sa izbeglicama u lokalnim zajednicama i srpskom društvu u celini.

APC/CZA pruža pravnu, psihosocijalnu pomoć i pomoć u interakciji, socijalnoj inkluziji, zapošljavanju i integraciji, tražiocima azila/licima kojima je dodeljen azil/izbeglicama i migrantima, duže od 14 godina širom Srbije i kao takva organizacija je priznata u Strategiji Vlade Republike Srbije za upravljanje migracijama (Službeni glasnik Republike Srbije br. 59/2009).

APC/CZA je član ECRE (Evropski savet za izbeglice i prognane) od 2011. godine, član IDC (Međunarodne anti-pritvorske koalicije) od 2015. godine, član Srpskog Konventa (Nacionalna konvencija o Evropskoj uniji - NCEU) i član Konsultativnog foruma i VEN-a EASO (Kancelarija za podršku azilu Evropske unije).

ASYLUM PROTECTION CENTER /
CETAR ZA ZAŠTITU I POMOĆ TRAŽIOCIMA AZILA
Belgrade Address: Mišarska 16, 11118 Belgrade

Regional Migrant/Asylum Info Centres:
Braće Radić 3, 24000 Subotica, Serbia
Vase Smajevića 11, 17523 Preševo, Serbia

Tel/Fax:
+381 63 70 47 090; +381 11 323 30 70;
+381 11 407 94 65; +381 69 267 0503; +381 63 704 7080

Email: sediste@apc-cza.org; rados.djurovic@apc-cza.org
Website: www.apc-cza.org; www.azilsrbija.rs

Facebook: www.facebook.com/AziliUSrbiji
Twitter: www.twitter.com/APC_CZA
Instagram: <https://www.instagram.com/asylumprotectioncenter/>

Smartphone Application
Asylum in Serbia:

Available to download from Android
or Windows Apps Store

